

Казки про мудрість

Голка

Голка

За часів пана Кановського був у его селі шляхтич, котрого звали Мандрихович. І був у тім селі комісар гоноровий. Коли переходив хто або переїжджав коло Мандриховичів, то він ніде і ніколи шапки не знімав. Отже це так обурило пана комісара, що зі злості наказав усіх шляхтичів зі села вигнати. Пішов шляхтич з жінкою і з дітьми у комірне і гадає: - Я поїду аж до пана Кановського і поскаржуся, що пан комісар зі мною таке зло зробив. Одного дня сів шляхтич на кобилку, котру Кульбакою звав, і поїхав до пана Кановського. Не застав его вдома, то мусив їхати у поле навпроти пана. Коли вже побачив, що пан Кановський під'їжджає, причепив свою кобилку за кущ, а сам прикляк на дорозі і чекає на пана Кановського. Бо то був такий звичай: хто мав якусь просьбу до пана, то мусив клякнути. І тут кричить шляхтич пану. Наказав пан Кановський стримати повоз і не питається шляхтича, що ему потрібно, а лише питає: - Що ти за один? Відповідає шляхтич, що він вірний підданий пана Кановського (мусить так казати). - А маєш ти голку? - запитав его пан. А шляхтич відповів, що не знає, що ему на то сказати, бо такі голки не мав, і не навіщо вона ему. А пан каже до него: - Ти є вірний мій підданий, та ще й до того шляхтич. А якби у тебе щось порвалося то чим ти то зашиєш? Будеш дірами світити? Наказав пан козакам покласти его і дати ему двадцять кнутів, аби собі добре запам'ятав і наказав ще двадцять додати. А коли козаки били, пан приповідав, що то не він б'є, що то ще его батько казав дурних учити і на розум доводити: якщо щось порветься, то треба зашити. І на тому кінець. А Мандрихович побитий встав, сідає на свою кобилку і їде з великим дарунком до себе додому, що дістав від пана Кановського. Приїхав додому, не має що їсти — зарізав корову. Розповів жінці про те, що сталося, і каже, що нині наука усього вимагає, і він повинен також щось думати, аби жити на світі. Виїхав з того села шляхтич і найняв собі помешкання у селі неподалік двору пана Кановського. Довідався шляхтич, що пан Кановський має такий звичай, що кожної суботи їде півтора милі до каплички до лісу, аби там помолитися Господу Богу за ті вчинки, які за весь цей тиждень учинив. У п'ятницю ввечері шляхтич також вибирається до тієї каплички (бо зранку він так швидко до неї не потрапить). В суботу зранку шляхтич вже біля каплички, вдягнений у гарний жупан, у шляхтицькій шапці на голові, ходить по дорозі і чогось чекає. Аж тут над'їжджає карета, запряжена чотирма кіньми, і зупиняється недалеко від каплички. Дивиться шляхтич, а з карети вилізає дуже бідний дід і їде до каплички. Клякнув перед образом і молиться Богу. Йде і шляхтич до каплички і копнув трохи діда у бік, а сам клякнув перед образом і також молиться Богу: - Боже всемогутній, дай здоров'я нашому пану Кановському, аби сто літ прожив, аби був мудрий, аби був славнішим від усіх панів, аби дав ему такий сон, який розповість ему, як я бідую, що мене той комісар вигнав із села задарма і на біду пустив, а наш ясновельможний пан про це не знає. Помолився, поцілував святий хрест і пішов геть. По дорозі закупив цигарку, і ходить поблизу каплички. А карета від'їхала тим часом у долину, і її вже не було видно. Через хвилину виходить і дід з каплички, а пан шляхтич відразу до діда і питає, чи він має голку. Дід відповідає скромно, що він її не має, а шляхтич і каже: - Ти смієш дорогами нашого пана Кановського з такими латками ходити? Та й почав гаратати палицею діда. Б'є і приповідає, що то не він б'є діда, а то батько пана Кановського казав таких дурнів учити і на розум наставляти: якщо щось порветься, то потрібно зашити. Побив добре діда і так его на дорозі бідного і залишив. А карета чекала на дорозі свого пана — щось він так довго не приходить. Повернули коні, приїжджають до каплички і застали там пана побитого. Хто так пана (чи там діда) побив, він не хоче сказати (він знає, що то шляхтич, але ему було соромно). Посадили пана на повоз і привезли его до двора. Пішла чутка селом, що пан дуже хворий, а на шляхтичу аж шкіра застигає про думку, що ему за це буде, коли пан одужає... А за кілька днів стало пану легше, і він запитує своїх слуг, чи не знають вони, де мешкає шляхтич Мандрихович. Довідалися слуги, де він мешкає, і наказав пан відразу ему прийти до двора (буде винагорода!) Приходить він до двора, дали знати панові, що вже

шляхтич прийшов. Пан наказав до покою ему прийти. Пан ще лежав на ліжку, кава стояла коло него на столі, відразу піднявся, коли тільки Мандрихович зайшов до покоїв, і питається шляхтича, хто він такий буде. Шляхтич каже: - Я вірний підданий пана Кановського. Пан питає, чи не сталося ему щось злого. А шляхтич відповідає, що комісар вигнав его з села і з землі, і з хати його. - А ти що на це? - питає пан. - Я поїхав до пана ясновельможного на скаргу. - А пан що? - Пан казали мене покласти і в дві ставки по двадцять кнута побити. - За що? — питає пан. А Мандрихович відповідає: - За якусь голку. - Ну а хто ж тебе бив за якусь голку? - Панські козаки. А пан приповідали, що то не він б'є, а що їхній батько казав дурних учить і на розум наставляти: якщо щось порветься, то треба зашити. А пан запитує шляхтича, чи він не робив сам хоч раз так. А шляхтич відповідає: - Так, робив. У лісі біля каплиці побачив діда, котрий голки не мав, і побив его добре і примовляв, що це ще батько пана Кановського так казав дурних вчити і на розум наставляти: якщо щось порветься, то треба зашити. - А тобі щось з того було? - Ні, нічого, - відповідає шляхтич. - Тоді йди додому, а по обіді прийдеши, візьмеш дві панські корови, та ще одну за те, що свою зарізав, і того ж самого дня повертайся на свою землю, у своє село. Довідався про те комісар і так засумував, що так тому бідному повезло, що ему пан усе подарував. А тим часом господарює шляхтич вже кілька місяців на своїй землі. Одного дня виганяють всіх людей у ліс по дрова для ксьондза. Поїхали люди, поїхав і комісар і шляхтич. На дорозі зустрілися шляхтич із комісаром та й перший запитує: - Чи має пан голку при собі? Комісар відповідає, що жодних голок при собі не має, бо вони ему не потрібні. Тоді шляхтич і говорить: - Ти такий гоноровий чоловік, йдеш до лісу, а якщо зачепишся до дерева, і тобі щось урветься, чим зашиєш? І стягнув пана комісара з коней і так добре ему нагаратав, що той далі вже не міг іти. Побачили люди, що кінь пана комісара сам ходить по лісі, і здивувалися, почали шукати. Знайшли его побитим, окровавленого, ледве живого. Поклали его на возі й привезли додому. Через кілька днів, коли комісару стало легше, поїхав він до пана Кановського скажитися, що его без причини побили. А пан питає: - А що він говорив, коли так бив? Комісар відповідає, що той говорив якісь слова, що нібито то не він б'є, а батько пана Кановського. - А ти що на то відповів? - Та казав, що мені голки зовсім не потрібно. Знову говорить пан до комісара: - А ти до школи ходив? Науку про голку знаєш? (хоча добре пан знав, яку науку - Ні, ясновельможний пане. Науки тої не мав. Подивився на него пан та й каже: - Отже ж, щоби знав, що шляхтич Мандрихович, як найученіший професор, добре каже: як порветься, то треба зашити. І треба зараз ему нагороду дати. І потому пан призначив шляхтичу Мандриховичу нагороду: в на чотири дукати щомісяця підвищив ему пенсію за добру науку. Кінець.

Записано Осипом Роздольським у с.Берлин (сучасної Львівської обл.), від Кіндрата Сторожука, в 1894 році. Стиль запису збережено.